

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'

• ΤΟΜΟΣ ΙΒ' •

2018

Ι' ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΚΕΡΚΥΡΑ, 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ – 4 ΜΑΪΟΥ 2014

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Υ. ΜΟΥΣΙΚΗ – ΓΛΩΣΣΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

ΕΠΙΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

ΚΕΡΚΥΡΑ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	11
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ.....	13

ΟΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Λίτσα Λεμπέση, Ο ρυθμός της μουσικής σε ποιητές του Ιονίου.....	21
Νικόλαος Γ. Μπούκας, Η συμβολή του ιεροψάλλη Μιχαήλ Ραζή-Μαράτου (1877-1960) στη διάσωση και διάδοση της μονοφωνικής κεφαλληνιακής εκκλησιαστικής μουσικής (Κ.Ε.Μ.)	43
Κατερίνα Διακουμοπούλου, Επτανήσιοι συνθέτες στις Η.Π.Α. (Τέλη 19ου και πρώτο μισό του 20ού αιώνα).....	55
Ζωή Δ. Διονυσίου, Ερευνώντας το παιδικό παραδοσιακό τραγούδι στην Κέρκυρα.....	65
Εμμανουέλα Καββαδία, Η λειτουργική μουσική παράδοση της ισραηλιτικής κοινότητας Κέρκυρας: μια εθνο-μουσικολογική προσέγγιση.....	79
Βύρων Φιδετζής, Η «Τίγκρα» και η μικρή της ιστορία.....	93
Αναστασία Σιώφη, Για το θεωρητικό έργο του κερκυραίου συνθέτη, διανοού-μενου και μουσικοκριτικού Γεωργίου Λαμπελέτ (Κέρκυρα 1875-Αθήνα 1945).....	105
Άννα-Μαρία Ρεντζεπέρη-Τσώνου, Τραγούδια για φωνή και πιάνο του κερ-κυραίου συνθέτη Γεωργίου Λαμπελέτ (1875-1945).....	119
Στέλλα Κουρμπανά, Μαργαρίτα Αλβάνα-Μηνιάτη. Η πρώτη ελληνίδα βαγ-κονίστρια	131
Αύρα Ξεπαπαδάκου, Ο ρομαντισμός στην ελληνική όπερα του 19ου αιώνα..	143
Κώστας Καρδάμης, «Είναι όργανα δικά μου το Συμβούλιο, η Αστυνομία, ο Αρμοστής και η Γερουσία»: Ένας «υποψήφιος βουλευτής» καυτηριάζει την προενωτική και μεθενωτική Κέρκυρα	155

ΓΛΩΣΣΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ιωάννης Γ. Νεραντζής, Λευκᾶς: το νησί της Λευκῆς θεᾶς: η σημασιοδότηση των τοπωνυμίων της νήσου Λευκάδος από τη Λευκή-[θεά] (> Λευκοθέα). .	169
---	-----

ΕΠΤΑΝΗΣΙΟΙ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΣΤΙΣ Η.Π.Α.
(ΤΕΛΗ 19ου ΚΑΙ ΠΡΩΤΟ ΜΙΣΟ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ)¹

Κατερίνα Διακουμοπούλου

Λορέντζος Καμηλιέρης²

Γεννήθηκε στην Κέρκυρα στις 03.05.1877.³ Συνθέτης, δάσκαλος μουσικής και διευθυντής χορωδιών.⁴ Μεγάλωσε στην Κέρκυρα και σπούδασε στη Νάπολη, στο Ωδείο San Pietro a Majella, από το οποίο αποφοίτησε το 1895. Επέστρεψε στην Αθήνα όπου προσελήφθη στη Μουσική Εταιρεία Αθηνών, στο Ωδείο Αθηνών και στο Αρσάκειο. Η μεγαλύτερη διάκριση στην αθηναϊκή του καριέρα ήταν η διεύθυνση της χορωδίας των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας. Το 1905, η αδικαι-

1. Η παρούσα ανακοίνωση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του παραγόμενου έργου του εγκεκριμένου Κοινοτικού Διεπιστημονικού/Διαπανεπιστημιακού Ερευνητικού Προγράμματος «ΘΑΛΗΣ – Πολιτισμικές διαμεσολαβήσεις & διαμόρφωση του "εθνικού χαρακτήρα" στον περιοδικό τύπο του 19ου αιώνα (Χρυσάλλης)» (ΕΛΚΕ, κωδ. έρευνας 70/3/11642). Η εισήγηση βασίζεται σε πρωτογενές υλικό, μέρος του οποίου προέκυψε από την αποδελτίωση του ημερήσιου και εβδομαδιαίου ελληνικού Τύπου του 19ου αιώνα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Προγράμματος «Χρυσάλλης».

2. Τεκμηριωμένη μελέτη για την ζωή και το έργο του Λ. Καμηλιέρη πριν από τον εκπατρισμό του, βλ. Γ. Λεωτσάκος, *Λύχνος υπό τον μόδιον*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1999, σ. 60-68. Ένθετο έντυπο επεξηγήσεων των ακροαμάτων στο ομώνυμο cd, παραγωγή επιμέλεια έκδοσης Νίκος Διονυσόπουλος, ερμηνεία Αλέξης Μιρόσνικοφ (πιάνο), Νατάσα Μιρόσνικοφ (πιάνο), έκδοση και κεντρική διάθεση από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας. Έργα Ελλήνων συνθετών για πιάνο σόλο, για πιάνο με τέσσερα χέρια και για δύο πιάνο. Πρόκειται για άγνωστα έργα Επτανησίων κυρίως, ή ιταλικής παιδείας συνθετών της περιόδου 1847-1908, που έφερε στο φως η έρευνα του μουσικολόγου Γ. Λεωτσάκου. Στο ίδιο συνοδευτικό βιβλίο πέρα από βιογραφικά στοιχεία ο Γ. Λεωτσάκος παραθέτει εκτενή κατάλογο της εργογραφίας του Λ. Καμηλιέρη, βιβλιογραφία και βεβαίως την μουσικολογική ανάλυση των δύο συνθέσεων του Καμηλιέρη, που συμπεριλαμβάνονται στο cd: I. *Ρομάντσα (μι-φα-σολ)*, σε μι μείζονα, (αχρ., προ του 1905) 2.58 και II. *Χορός*, σε λα μείζονα, (αχρ., προ του 1905) 2.18 (Ευχαριστώ θερμά τον κ. Αντ. Σουέρεφ για την αποστολή των εν λόγω ντοκουμέντων).

3. Είθισται λανθασμένα να αναφέρονται οι χρονολογίες 1874-1958. Βλ. United States World War II Draft Registration Cards, 1942 και New York, New York Passenger and Crew Lists, 1909, 1925-1957 και Biography & Genealogy Master Index (BGMI).

4. *New York Tribune*, [New York, NY.], 20.10.1918.

ολόγητη και απαξιωτική απόλυσή του από το Ωδείο Αθηνών, έπειτα από τριετή επιτυχημένη θητεία, εξανάγκασε τον κερκυραίο συνθέτη να εκπατρίστει.

Τον Οκτώβριο του 1910⁵ εντοπίζεται στο Λονδίνο να διευθύνει στο Coven Garden, την όπερα «Άμλετ» (στο ρόλο του Κλαύδιου ο μπάσος Robert Radford), εισπράττοντας εγκωμιαστικές κριτικές.⁶ Τα χρόνια που ακολουθούν μεταβαίνει στο Παρίσι, όπου φοιτά στο Conservatoire. Το 1913 ιδρύεται το θέατρο των Ηλυσίων Πεδίων και προσλαμβάνεται ως διευθυντής ορχήστρας. Κατά την παραμονή του στο Παρίσι, η μεγαλύτερη επιτυχία του ήταν «Ο κουρέας της Σεβίλλης», όπου στο ρόλο της Ροσίνας πρωταγωνίστησε η Maria Barrientos. Για τη συγκεκριμένη παράσταση, ο συνθέτης Isidore de Lara ομολογεί⁷ την υπεροχή του Καμηλιέρη. Έναν χρόνο αργότερα διευθύνει τη Συμφωνική Ορχήστρα του Λονδίνου στο Queen's Hall, όπου και σε αυτήν την περίπτωση η κριτική υπερβαίνει πάσα προσδοκία.⁸

Το 1914, με το ξέσπασμα του πολέμου, ο Καμηλιέρης μεταναστεύει στις Η.Π.Α. και εγκαθίσταται στη Νέα Υόρκη. Τον Ιανουάριο του 1916 ιδρύει την New Symphony Orchestra και τη χορωδία New Singing Society.⁹ Παράλληλα αρχίζει να εφαρμόζει ένα ριφοκίνδυνο σχέδιο. Δημιουργεί ένα "Song Training Camp", στο οποίο προσκαλεί, χωρίς καμία απολύτως οικονομική επιβάρυνση, όσους θέλουν να ενταχθούν στη χορωδία του, η οποία μετονομάζεται λίγο αργότερα σε People's Liberty Chorus¹⁰ (μικροπωλητές, μετανάστες, πωλήτριες κατστημάτων κ.ά. οι οποίοι δεν γνώριζαν μουσική). Σε αυτά τα μαθήματα, τα οποία πραγματοποιούνταν δύο με τρεις φορές την εβδομάδα, ο Καμηλιέρης είχε δημιουργήσει ένα προσωπικό σύστημα φωνητικής διδασκαλίας, όπου δεν ίσχυαν οι γνωστοί κανόνες διαφραγματικής αναπνοής και τοποθέτησης της φωνής αλλά είχε επινοήσει ένα «φυσικό» σύστημα μίμησης της φωνής των πουλιών.

Αυτές οι δράσεις του Καμηλιέρη χρονικά συμπίπτουν με την εμπλοκή των Η.Π.Α. στον α' παγκόσμιο πόλεμο. Ο πρόεδρος Thomas Woodrow Wilson ενέδωσε στις γερμανικές προκλήσεις αλλά και στις πιέσεις των αμερικανών τραπεζιτών, οι οποίοι ανέμεναν τη λήξη του πολέμου, για την είσπραξη των υπέρογκων

5. *New York Tribune*, [New York, NY.], 15.10.1916.

6. "Mr. Camilieri is evidently an experienced and highly capable leader of operative forces", *The Manchester Guardian*, [Manchester, UK] 04.10.1919.

7. "L'orchestra sous l'habile direction de m. Camilieri, accompagne avec une discretion rare", *Gil Blas*, [Paris, FR], 21.04.1913.

8. "Mr. Camilieri proved himself a versatile and skillful conductor", *Star* [London, UK], 05.06.1914.

9. *The evening world* [New York, NY], 05.12.1921,

10. *The Sun*, [New York, NY], 10.10.1918.

κεφαλαίων που είχαν δανείσει στους συμμάχους. Ωστόσο η απόφαση του αμερικανού προέδρου υπήρξε προβληματική διότι ο πληθυσμός των Η.Π.Α. ήταν ευρωπαίοι μετανάστες ή απόγονοι αυτών, οι οποίοι έτρεφαν θερμά αισθήματα για τον τόπο καταγωγής. Οι έμφυλες σχέσεις κλονίστηκαν διότι εκατομμύρια Αμερικανών προέρχονταν από την Γερμανία, εκατομμύρια Αμερικανών προέρχονταν από την Ιρλανδία, απόλυτα εχθρική προς την Αγγλία, εκατομμύρια Αμερικανών προέρχονταν απ' τις συμμαχικές ευρωπαϊκές χώρες κ.λπ.¹¹

Σε εκείνη την κρίσιμη ιστορική συγκυρία ο κερκυραίος Λ. Καμηλιέρης,¹² ο σπουδαγμένος στη Νάπολη και στο Παρίσι,¹³ γνώστης πολλών ξένων γλωσσών, ευφυής και διορατικός, αποφασίζει να διδάσκει στη χορωδία του αμερικανικά τραγούδια, τα περισσότερα εκ των οποίων συνθέτει ο ίδιος μελοποιώντας πατριωτικά ποιήματα (π.χ. "Home is best").¹⁴ Απ' τη μια συμβάλλει στην αμερικανοποίηση του πληθυσμού και βεβαίως, απ' την άλλη, για τη συντήρηση της πολυμελούς χορωδίας, η οποία τραγουδά σε οργανισμούς¹⁵ αφιλοκερδώς, ο Καμηλιέρης εισπράττει δωρεές φορέων και επιχορηγήσεις από την αμερικανική κυβέρνηση.

Ο Henry Van Dyke¹⁶ (ποιήματα του οποίου είχε μελοποιήσει ο Καμηλιέρης) σε ανέκδοτη επιστολή του στον Καμηλιέρη, γράφει: «Νιώθω ότι η κοινωνία σας σίγουρα θα εναρμονίσει και θα ενοποιήσει τα συναισθήματα και τις σκέψεις των ανθρώπων μέσω της επιρροής της μουσικής [...].»¹⁷ Το αποτέλεσμα αυτού του οράματος έρχεται ακριβώς έναν χρόνο μετά: Το 1919 διευθύνει 60μελή ορχήστρα και την πολυάριθμη χορωδία του, η οποία φθάνει τους 1.000 συμμετέχοντες,¹⁸ με σολίστ τη Marie Sundelius (1884-1958). Ο ίδιος σε συνέντευξή του αναφερόμε-

11. Hew Strachan, *The Oxford Illustrated History of the First World War*, Oxford University Press, USA, 2014 και Richard Striner, *Woodrow Wilson and World War I: A Burden Too Great to Bear*, Rowman & Littlefield Publishers, 2014.

12. Ήταν διευθυντής της χορωδίας στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας του 1896. (Βλ. *New York Tribune*, [New York, NY], 14.04.1918).

13. *New York Tribune*, [New York, NY], 23.03.1919 και *The Sun*, 11.12.1915.

14. *New York Tribune*, [New York, NY], 20.01.1922 και *The Daily Ardmoreite*, [Ardmore, Okla.], 08.08.1917 και *New York Tribune*, [New York, NY], 21.04.1918.

15. *New York Tribune*, [New York, NY], 04.12.1921 και *The Sun and the New York Herald*, 16.05.1920.

16. Ο Henry Van Dyke έγινε ο επίτιμος πρόεδρος την χορωδίας. (Βλ. *New York Tribune*, [New York, NY.], 21.03.1920).

17. "I feel that your society is one which will certainly help to harmonize and unify the emotions and thoughts of the people through the influence of music. Upon the existence of such harmony and unity, the happiness and welfare of our great democracy and its success in this war depend". (Βλ. *New York Tribune*, [New York, NY], 20.10.1918).

18. *New York Tribune*, [New York, NY], 16.11.1919 και *The Sun*, 16.05.1919.

νος στη μεγάλη επιτυχία της ορχήστρας του και της χορωδίας του λέει: «Ο καλύτερος τρόπος για να εξοικειωθείς με τους ανθρώπους είναι να τραγουδάς μαζί τους. Στην χορωδία μου συμμετέχουν άνθρωποι απ' όλα τα έθνη και απ' όλες τις κοινωνικές τάξεις». ¹⁹ Το ευρηματικό σλόγκαν του Καμτλίέρη "Sing to Win" αρχίζει να διαδίδεται. ²⁰

Την ίδια περίοδο ο μαέστρος επισκέπτεται τις γειτονιές των μαύρων στο Χάρλεμ, επιστρατεύει νέα μέλη για τις χορωδίες του και προσκαλεί άνδρες και γυναίκες σε όλες τις εκδηλώσεις του Οργανισμού. ²¹

Παράλληλα ιδρύει και σωματείο (για νομικούς και φορολογικούς λόγους), το People's Choral Union, το οποίο επανδρώνεται από μέλη των οργανισμών της Νέας Υόρκης. ²² Πολυεθνικές, τράπεζες και εταιρείες υποχρεώνουν τους υπαλλήλους τους να ενταχθούν στις επιχορηγούμενες χορωδίες του Καμτλίέρη. ²³ Μετά το τέλος του πολέμου έχει εκπαιδεύσει περισσότερους από 5.000 ενεργούς χορωδούς και συνήθως στις συνυλίες του διευθύνει από 2.000 έως 3.000 φωνές, ανάλογα με τον χώρο της εκδήλωσης, ²⁴ ενώ όλα τα μέλη του People's Chorus κατά τη διάρκεια του πολέμου συνδράμουν εθελοντικά σε όλους τους φορείς στήριξης των εμπόλεμων Αμερικανών, ²⁵ π.χ. στον Αμερικανικό Ερυθρό Σταυρό.

Η People's Chorus, το 1920, 4 χρόνια μετά τη δημιουργία της, έχει συμπράξει σε 23 στρατιωτικές και πατριωτικές εκδηλώσεις, και η «προχωρημένη» ομάδα τριακονσίων χορωδών έχει δώσει δύο συνυλίες στο Carnegie Hall, ²⁶ ενώ ο ίδιος ο Καμτλίέρης ακαταπύνητος συνεχίζει να μετατρέπει τα παραδοσιακά ωδεία της Νέας Υόρκης σε φορείς αμερικανοποίησης.

Η πολυάριθμη χορωδία του Καμτλίέρη αποτελείται από ταμίες, συνταξιούχους επιχειρηματίες, στελέχη εταιριών, γιατρούς, ταξιδιωτικούς πράκτορες, εμπόρους, εργάτες, πωλήτριες, στενογράφους, νοσοκόμες, νοικοκυρές κ.ά. Οι πολίτες της Νέας Υόρκης, επιδιώκουν να συμμετέχουν στην ραγδαίως διαδιδόμενη «Αληθινή Δημοκρατία», έτσι όπως συνήθιζαν μεταξύ τους να αποκαλούν τον οργανισμό. Ενώ ο ίδιος ο μαέστρος αποκαλούσε τη χορωδία του: «Η Ιδέα μου».

19. *New York Tribune*, [New York, NY], 21.03.1920.

20. "If you can't fight for your country, come and sing for her" σύνθημα που δημιουργεί στενός συνεργάτης και ενεργέτης του Καμτλίέρη, ο Brooks Leavitt, της Liberty Loan Committee. (B1. *New York Tribune*, [New York, NY], 14.04.1918).

21. *The Dallas express* [Dallas, Tex.], 13.09.1919.

22. Karen Ahlquist, *Chorus and community*, Board of Trustees, University of Illinois, 2006, p. 219.

23. *New York Tribune*, [New York, NY], 22.09.1918.

24. *New York Tribune*, [New York, NY], 28.04.1918 και 13.07.1919.

25. *The evening world* [New York, NY], 05.12.1921.

26. *New York Tribune*, [New York, NY], 21.03.1920.

Η εθνική αυτή χορωδία βρήκε μιμητές²⁷ σε όλες τις Η.Π.Α. και η μέγιστη αναγνώριση έρχεται το 1924 με την υποψηφιότητα του Καμηλιέρη για το Αμερικανικό Βραβείο Ειρήνης.

Τα χρόνια του μεσοπολέμου η χορωδία συρρικνώνεται αλλά συνεχίζει την δράση της, εγκαταλείποντας σιγά-σιγά το εθνικό ρεπερτόριο, αν και η κήρυξη του β' παγκοσμίου πολέμου αναζωπύρωσε προσωρινά τον πατριωτισμό.

Μέχρι τον θάνατο του μαέστρου, η ορχήστρα και η χορωδία του δίνει συστηματικά δύο ετήσιες συναυλίες, με κλασικό, κυρίως ευρωπαϊκό ρεπερτόριο και προσωπικές συνθέσεις του Καμηλιέρη. Οι συναυλίες αυτές, αποτελούσαν σημαντικές πολιτιστικές εκδηλώσεις της Νέας Υόρκης.²⁸ Ο μαέστρος τιμήθηκε και βραβεύθηκε αμέτρητες φορές για τις δράσεις του και ευνοήθηκε από τους κρατικούς αμερικανικούς φορείς.²⁹

Το 1939 σε συνέντευξή του στο *Newsweek*³⁰ «ομολόγησε» για πρώτη φορά την καταγωγή του, καταρρίπτοντας τις εικασίες περί ιταλικής προέλευσης, δηλώνοντας Κερκυραίος, γιος Ελλήνων.³¹ Το 1941, μετά από 25 χρόνια επιτυχούς καλλιτεχνικής δράσης στις Η.Π.Α., για πρώτη φορά σε συναυλία του, συγχέωνε χρήματα για την ανακούφιση του δοκιμαζόμενου ελληνισμού.³² Πέθανε τον Απρίλιο του 1956, σε ηλικία 78 ετών στην Νέα Υόρκη,³³ προκαλώντας με-

27. *New York Tribune*, [New York, NY], 22.09.1918.

28. People's chorus heard. 32-Year-Old Group Gives Annual Spring Song Festival at Plaza. *New York Times* [New York, N.Y.], 11.05.1948.

29. "A dinner and evening of songs will be held on March 17 at the Roosevelt to pay tribute to Lorenzo Camilieri, conductor of the People's Chorus of New York, Inc. The event has been arranged in an effort to show how the group was first organized by Mr. Camilieri and has been carried on under his direction for more than twenty years". *New York Times* [New York, N.Y.], 06.03.1938.

30. *Newsweek*, vol. 14, 1939, p.36.

31. Στην Ελλάδα επέστρεψε το 1937. (New York, *New York Passenger and Crew Lists*, 1909, 1925-1957 και *Biography & Genealogy Master Index* (BGMI) STORIES, MEMORIES & HISTORIES).

32. "The people's chorus helps Greek relief. Group Marks 25th Anniversary With Spring Song Festival. The People's Chorus of New York, under Lorenzo Camilieri, celebrated its twenty-fifth anniversary with a Spring song festival given last night at the Waldorf-Astoria Hotel for the benefit of the Greek War Relief Association and also as a tribute to Mr. Camilieri, who was born in Corfu, Greece". "The People's Chorus helps Greek Relief". *New York Times* [New York, N.Y.], 27.04.1941 και 06.05.1941 και 27.05.1941.

33. "Lorenzo Camilieri Is dead at 78. Director of the People's Chorus. Founder of Singing Group Led and Taught Amateurs From All Walks of City Life". *New York Times* [New York, N.Y.], 22.04.1956.

γάλη συγκίνηση στους παλαιμάχους στρατιωτικούς, τις μειονότητες και τους Αφρο-αμερικανούς.³⁴

Σπυρίδων Μπεκατώρος

Γεννήθηκε το 1862 στην Κέρκυρα και πέθανε στο Μανχάταν στις 13.11.1938.³⁵ Στις Η.Π.Α. μετανάστευσε το 1905 και εγκαταστάθηκε στο Σικάγο, όπου 1907 ίδρυσε την «Ελληνική Φιλαρμονική Εταιρεία». Κατά περιόδους, κυρίως για καλλιτεχνικούς λόγους, επισκεπτόταν τη Νέα Υόρκη, όπου μετά το 1930 παρέμεινε οριστικά.

Έγινε γνωστός στο ελληνοαμερικανικό κοινό με τον «Μάρκο Μπότσαρη» του Παύλου Καρρέρ.³⁶ Ο Μπεκατώρος είχε διασκευάσει την ελληνική όπερα,

34. Mail Pouch. "Negro musicians. Negro conductor tribute to Camilieri". *New York Times* [New York, N.Y.], 29.04.1956.

35. "Spyros Becatoros, retired violinist and music teacher, died on Sunday at his home, 82 Wadsworth Avenue, after a long illness" (Βλ. "Spyros Becatoros. Retired Violinist and Teacher of Music Dies at Home Here", *New York Times* [New York, N.Y.], 15.11.1938) και "Becatoros Spyros, (died) Nov. 13, 1938, devoted husband of Aspasia, beloved father of Coula, Mary, Dennis and John. Funeral Bunnell's, 1,250 St. Nicholas Ave., Wednesday. Services 1:30 P. M., St. Spyridon Church". (Βλ. "Spyros Becatoros". *New York Times* [New York, N.Y.], 15.11.1938).

36. Στην Νέα Υόρκη πρωτοεμφανίστηκε τον Σεπτέμβριο του 1906. Στις 24.09.1906 δόθηκε η πρώτη καλλιτεχνική εσπερίδα από τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Νέας Υόρκης στο Carnegie Lyceum Theatre (Βλ. "Έλληνες εν Αμερική". *Ατλαντίς*, [New York, N.Y.], 16.08.1906). Πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου ήταν ο Νικόλαος Κονταξόπουλος και αντιπρόεδρος ο Ε. Ανδρέαδης. Το πρόγραμμα περιελάμβανε πατριωτικά άσματα από χορωδία δεσποινίδων, μελών του Συλλόγου εκγυμνασθέντων από τον μουσικοδιδάσκαλο Σπ. Μπεκατώρο. Φιλέλληνες αμερικανοί καλλιτέχνες παρουσίασαν το μονόπρακτο δράμα του Francois Coppee «Πάτερ ημών» ("Pater Noster", Ο θίασος αυτός αποτελείτο από τους ηθοποιούς: Olga Linde, Victoria Montgomery, Hilda Englund, N.G.A. Romaine, Warner Oland) Τέλος οι Έλληνες ερασιτέχνες ηθοποιοί, Μαρία Κονταξοπούλου, Μαρία Βοϊτσίδου, Χαρ. Οικονομίδης, Θ. Κηρομύτου, Πέτρος Βίκος και τα παιδιά Αλκμήνη και Άγγελος Κηρομήτου, μέλη του Πανελληνίου Συνδέσμου, παρουσίασαν τον μονόλογο του Δημ. Κόκκου «Η χάρις του βασιλιά», τον οποίον ερμήνευσε ο Χ. Οικονομίδης, τον μονόλογο «Ο άνθρωπος» του Γεωργίου Σουρή, τον οποίον απήγγειλε η Θ. Κηρομύτου, τον «Εύζωνο φρουρό», όπου συμμετείχαν τα παιδιά Αλκμήνη και Άγγελος Κηρομήτου, και τη μονόπρακτη κωμωδία του Χ. Αννίνου «Ζητείται υπηρέτης», στην οποία έπαιξε όλος ο ερασιτεχνικός θίασος. Η επιτυχία του Συνδέσμου υπερέβη τις προσδοκίες του. Παρευρέθηκαν ο πρόξενος της Ελλάδας Δ. Μποτάσης, ο ιερατικός προϊστάμενος της εκκλησίας Μεθόδιος Κουρκουλής, καθώς και εύπορες ελληνικές οικογένειες. Για πρώτη φορά ευκατάστατες ελληνικές οικογένειες παρακολούθησαν ελληνικό θέατρο στην Αμερική (Βλ. "Διάφορα: Πανελλήνιος Σύνδεσμος Νέας Υόρκης". *Ατλαντίς*, [New

την οποία συνήθιζε να παρουσιάζει, κυρίως αποσπασματικά, σε θέατρα της Νέας Υόρκης και του Σικάγο το διάστημα³⁷ 1906-1936, σε εορταστικές περιόδους (Χριστούγεννα, επέτειος της Ελληνικής Επανάστασης κ.ά.).³⁸

Η κορυφαία στιγμή στην ελληνο-αμερικανική του καριέρα του ήρθε τον Δεκέμβριο του 1919, όταν εμφανίστηκε στο Carnegie Hall και συστήθηκε ως σύγχρονος Έλληνας συνθέτης με τα ορχηστρικά έργα "Peasant Romance" και "Dance of Cymbals", συνθέσεις με ευρωπαϊκές και αμερικανικές επιδράσεις.³⁹ Χωρίς όμως να ανταποκριθεί η αμερικανική κριτική.

Πριν από τη μεγάλη ύφεση συνέθεσε τον Ύμνο της Α.Χ.Ε.Π.Α., της ελληνικο-αμερικανικής εκπαιδευτικής και προοδευτικής οργάνωσης.⁴⁰ Μετά το κραχ, στις αρχές της δεκαετίας του 1930, έγινε ο μαέστρος της μαντολινάτας της Εργατικής Λέσχης «Σπάρτακος» (σοσιαλιστική ορχήστρα), όπου έδινε συναυλίες σε συσσωματώσεις των ομογενών.⁴¹

Το 1934, μόλις 4 χρόνια πριν από τον θάνατό του, δημιούργησε και διεύθυνε την μαντολινάτα των Καστοριανών «Ορεστίς», η δράση της οποίας ήταν κυρίως εθελοντική,⁴² και συνήθισε να εμφανίζεται συχνά σε εκδηλώσεις των ελληνικών

York, N.Y.), 10.09.1906, "Η αποψινή υπέρ της Μακεδονίας εσπερίς". *Ατλαντίς*, [New York, N.Y.], 24.09.1906. Οι καθαρές εισπράξεις διατέθηκαν υπέρ των αποστάτευτων οικογενειών των θυμάτων του Μακεδονικού Αγώνα. Ως μέλη της μνημονεύονται οι: Mary Fisebach, Μαρία Κονταξοπούλου, Έλλη Κονταξοπούλου, Φωτεινή Βρυώνη, Καλλιόπη Βρυώνη, Βασιλική Μπεκατώρου, Μαρίκα Βοϊτσίδου, Θάλεια Κυρομύτου, Ιωάννης Φινάλης, Χαρίλαος Οικονομίδης και Αναστάσιος Ταβανιώτης, Σπ. Παπασταθόπουλος, Σπ. Φραγκούλης, Αλέξανδρος Βασατής, Πέτρος Βίκος, Άγγελος Θεόβαλτο, Νικόλαος Καλογεράκης, Βασίλειος Μπουρνάς, Άγγελος Αχλιμπάρης, Νικόλαος Αθανασιάδης, Αντώνης Βοϊτσίδης, Βασίλειος Ναυπλιώτης, Ηλίας Πουλιμάς, Σπυρίδων Χάλμης, Ευθύμιος Ευθυμίου, Σταύρος Κατσούσης, Ελευθ. Παλαιοχωρίτης και Αντώνιος Σωτήρος. (Βλ. "Η αποψινή υπέρ της Μακεδονίας εσπερίς". *Ατλαντίς*, [New York, N.Y.], 24.09.1906).

37. "Πρόγραμμα της Β' Καλλιτεχνικής Εσπερίδος", *Ατλαντίς*, [New York, N.Y.], 28.12.1906.

38. Π.χ. 29.03.1936, εις το Mecca Temple Casino, ο «Μάρκος Μπότσαρης», Ελληνική Εθνική Όπερα, (Βλ. *Εθνικός Κήρυξ*, [New York, N.Y.], 13.03.1936).

39. "Greek dancers make debut", *New York Times* [New York, N.Y.], 28.12.1919. Επίσης: "Το μπαλέτον του Κανέλλου εις το Κάρνεγκι Χωλλ", *Εθνικός Κήρυξ*, [New York, N.Y.], 25.12.1919).

40. *Catalog of Copyright Entries: Musical compositions*, Vol. 3, Library of Congress, July 5, 1906-1946 και *The AHEPA Magazine*, Vol. 3-4, 1929, p. 1600.

41. Θεατρικό Μουσείο, Κέντρο Μελέτης και Έρευνας Ελληνικού Θεάτρου, φάκ. 362.

42. «Μεγάλη 23 ετήσια χοροεσπερίς του Συλλόγου των Θεσσαλών "Ο Ασκληπιός"», *Εθνικός Κήρυξ*, [New York, N.Y.], 28.09.1936).

σωματείων.⁴³ Ο Μπεκατώρος, έπειτα από πολύμηνη ασθένεια πέθανε το Νοέμβριο του 1938 στο Μανχάταν, στο σπίτι όπου διέμενε με τη σύζυγό του και τα τρία του παιδιά. Αναγνωρισμένος για την τέχνη του και ιδιαίτερα αγαπητός στην ελληνική κοινότητα.

Ιωάννης Βεργωτής

Γεννήθηκε το 1875,⁴⁴ στη Λειβαθώ της Κεφαλονιάς. (Στην αμερικανική υπηρεσία απογραφής του 1930⁴⁵ δήλωσε ως τόπο γέννησης την Τουρκία. Όμως επικρατέστερη είναι η Λειβαθώ).

Το 1907 ως Giovanni Vergotti είναι εγκατεστημένος στην Ιταλία και συμπτύσσεται στο θίασο κωμικών οπερέττων "Primaria" Compagnia di opere comiche ed operette, με επικεφαλής τον Giulio Marchetti,⁴⁶ όπου δίνει επιτυχείς παραστάσεις στην Πάρμα.⁴⁷ Το 1909, εντοπίζεται στην Κωνσταντινούπολη, όπου ιδρύει τον πρώτο θίασο ελληνικής οπερέττας. Για τους σκοπούς του θιάσου του μεταφράζει και σκηνοθετεί δημοφιλείς οπερέττες: «Ονειρώδες Βαλς», «Γκέισα», «Πολωνικό αίμα», «Γύρω στην αγάπη», «Πριγκίπισσα της Τσάρδας», «Εύθυμη χήρα». Εξαιτίας του α' παγκοσμίου πολέμου ο θίασος αναστέλλει τη λειτουργία του και ανασυγκροτείται το 1918 ως β' θίασος ελληνικής οπερέττας. Μετά τη λήξη της περιόδου ο Βεργωτής μεταβαίνει στην Αθήνα. Στο Δημοτικό Θέατρο με την σύμπραξη της Έγκελ ανεβάζει την πρώτη του οπερέττα, με τον τίτλο: «Έλλην» (μουσική και λιμπρέτο: Ιωάννης Βεργωτής).

Αναζητά την τύχη του στο Παρίσι και σύντομα επιστρέφει στην Κωνσταντινούπολη. Το 1924, σε ηλικία 50 ετών, ο Ιωάννης Βεργωτής με τη σύζυγό του Ζοζεφίν (αυστριακής καταγωγής) μεταναστεύει στις Η.Π.Α., ως Jean Vergotis. Αρχικά σκοπεύει να εγκατασταθεί στο Λος Άντζελες, αλλά τα ίχνη του εντοπίζονται στη Νέα Υόρκη. Εργάζεται ως δάσκαλος μουσικής και ως μαέστρος των ελ-

43. Κατά μέσο όρο η Μαντολινάτα έκανε δύο χειμερινές εμφανίσεις και μία θερινή μόνο για τα μέλη της, η οποία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια παραθαλάσσιας εκδρομής. Βαρκαφίλια και σερενάτες, ελληνικοί και αμερικανικοί χοροί. (Βλ. Γιώργος Ρούσος, «Το ελληνικό γλέντι της Μανδολινάτας. Η Ορεστίς με τους Ορεστίους και Ορεστιάδας εις το Bear Mountain», *Εθνικός Κήρυξ*, [New York, N.Y.], 07.09.1936).

44. New York, Passenger Arrival Lists (Ellis Island), 1892-1924.

45. United States Census, 1930.

46. *Proprietario e direttore cav. Giulio Marchetti; Giovanni Vergotti, Armando Buratti e Camillo Squarzonei dir. orch.* (Βλ. *Instituzione Casa della musica*, Parma).

47. 23 febbraio-17 marzo - "Primaria" Compagnia di opere comiche ed operette.

ληνικών θιάσων (στο πεδίο αυτό κυριαρχούν ο Ζάττας, ο Αυλωνίτης και ο Λουκιανός Καββαδίας), όπου διευθύνει κυρίως κωμικές οπερέττες.⁴⁸

Το 1936 ο Ιωάννης Βεργωτής συστήνει τον τρίτο θίασο οπερέττας στην καριέρα του, όπου παρουσιάζει κυρίως δικά του πρωτότυπα έργα.⁴⁹

Το πρώτο έργο με το οποίο εμφανίζεται ο νεοσυσταθείς θίασος είναι το «Αλησμόνητο φίλε», στο οποίο συμμετέχουν κυρίως άγνωστοι και πρωτοεμφανιζόμενοι καλλιτέχνες.⁵⁰ Μία ορθή επιλογή για τις κορεσμένες ελληνο-αμερικανικές σκηνές των παραγνωρισμένων καλλιτεχνών. Στις 10.05.1936 πρωτοπαίζεται η οπερέττα «Αλησμόνητο φίλε», εισπράττοντας εγκωμιαστικές κριτικές, ιδίως για τις αμερικανίδες χορεύτριες, (σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να είναι Ελληνίδες), οι οποίες στη δεύτερη πράξη εμφανίστηκαν με μαγιό και χόρευσαν στο ρυθμό του φοξ-τροτ. Θετικά σχόλια εισέπραξε και ο Άρης Μαλιαργός, ο οποίος στην τρίτη πράξη, με συνοδεία γιουκαλίου τραγούδησε το άσμα «Εγώ αγαπώ τις παχειές».⁵¹

Εκτός από τις οπερέτες «Έλλη» και «Αλησμόνητο φίλε» εντοπίστηκαν οι τίτλοι από άλλα τρία έργα με δικά του λιμπρέτα και συνθέσεις: «Έλλη», (ιταλικό λιμπρέτο), "Suggestion of love" (αγγλικό λιμπρέτο, προοριζόμενο για το νεοϋορκέζικο κοινό) και «Μα πότε λοιπόν;» (ελληνικό λιμπρέτο). Τέλος, ο Ιωάννης Βεργωτής το 1935 συνέθεσε τον ύμνο της Κεφαλονιάς «Χαίρε, Κεφαλονιά» (στίχοι και μουσική), ο οποίος συντέθηκε με αφορμή την ετήσια χοροεσπερίδα των Κεφαλληνίων της Νέας Υόρκης.⁵²

48. Στις 17.03.1929, ο θίασος εμφανίζεται με την τρίπρακτη οπερέτα των Νίκου και Αντώνη Χατζηαποστόλου: «Η μοντέρνα καμαριέρα». Αξιοσημείωτο είναι ότι την ορχήστρα δεν διευθύνει ο Διομήδης Αυλωνίτης αλλά ο Ιωάννης Βεργωτής (βλ. Η «Μοντέρνα καμαριέρα». *Εθνικός Κήρυξ*, 15.03.1929).

49. Ήδη από τον Ιανουάριο του 1936 είχε παραχωρήσει οπερέττα του σε ελληνοαμερικανικό θίασο. «Μα πότε λοιπόν;», Τρίπρακτη οπερέτα, 12.01.1936, Ελληνικών Θεάτρων-Απόλλων, Νέα Υόρκη, Διανομή: Χαρίκλεια Πλούτη: Λίνα Δώρου, Φιφή Γκάλαν: Κατίνα Θύμιου, Αθηνόδωρος Πλούτης: Νίκος Ζαπνουκαγιάς, Χαρμίδης: Γιάννης Θύμιος, Θύμιος: Γιάννης Πυράντης, Αργυρώ: Πολ. Ζαπνουκαγιά, Αχιλλέας: Ιωάννης Οικονομίδης (βλ. Θεατρικό Μουσείο, φακ. 362 και [New York, N.Y.], 08.01.1936).

50. «Το Αλησμόνητο φίλε», *Ατλαντίς*, [New York, N.Y.], 29.04.1936.

51. «Το Αλησμόνητο φίλε», *Ατλαντίς*, [New York, N.Y.], 13.05.1936.

52. *Ατλαντίς*, [New York, N.Y.], 08.01.1936.

Περίληψη / Summary

Η παρούσα ανακοίνωση αναδεικνύει τη ζωή και το έργο τριών επτανήσιων μουσουργών, οι οποίοι έζησαν και έδρασαν στις Η.Π.Α. κατά το πρώτο μισό του 20ού αι. α) Ο κερκυραίος Λορέντζος Καμηλιέρης (1877-1956), συνθέτης, διευθυντής ορχήστρας και χορωδίας διακρίθηκε στη Νέα Υόρκη με την ίδρυση και λειτουργία της μακροβιότερης χορωδίας στις Η.Π.Α., της People's Chorus, β) Ο επίσης κερκυραίος Σπύρος Μπεκατώρος (1862-1938), συνθέτης, διευθυντής ορχήστρας και καθηγητής μουσικής, εγκαταστάθηκε στο Σικάγο και στη Νέα Υόρκη, όπου για τριάντα χρόνια υπηρέτησε τις ελληνοαμερικανικές ορχήστρες, γ) Ο κεφαλλονίτης Ιωάννης Βεργωτής (1875-;) συνθέτης, λιμπρετίστας και διευθυντής ορχήστρας, ίδρυσε στη Νέα Υόρκη ελληνοαμερικανικό οπερετικό θίασο, όπου παρουσίαζε προσωπικά του έργα.

This announcement highlights the life and work of three Eptanisiens composers who lived and worked in the U.S.A. during the first half of the 20th century. a) The Corfiot Lorenzos Camilieris (1877-1956), composer, conductor and choirmaster in New York, he established the famous choir "People's Chorus", b) The Corfiot Spyros Becatoros (1862-1938), composer, conductor and music teacher, settled in Chicago and in New York, where for thirty years he served on the Greek-American orchestras, c) The cephalonian Ioannis Vergotis (1875-;) composer, librettist and conductor, founded in New York a successful Greek-American operatic troupe.